

**POSELSTVÍ
VELIKONOČNÍHO
OSTROVA**

METODIKA PRO VELKÉ 13–20 LET

**NÁVRHY PRO NERŮST
E-PŘÍLOHA PRO VELKÉ**

12

ZÁKLADNÍ OBČANSKÝ A MAXIMÁLNÍ MOŽNÝ PŘÍJEM

Minimální občanský příjem by dostávali všichni občané bez rozdílu a bez jakýchkoliv podmínek. Nedávná studie (vztahující se ke Španělsku) ukazuje, že by bylo možné ho zavést bez větší přestavby daňového systému, a to ve výši 400–600 eur. Zároveň je třeba zavést takové opatření v souladu s dalšími daňovými a pracovními reformami. Cílem je zvýšení příjmů chudší poloviny populace, zatímco nejbohatších deset procent by tuto změnu pomáhalo financovat. Současně by maximální příjem neměl přesahovat třicetinásobek základního příjmu.

SYSTÉMOVÁ PODPORA SOLIDARITY A OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI

Pomocí pobídek (v podobě např. daňových výjimek či legislativních opatření) by se zjednodušily podmínky pro rozvoj a vznik neziskových iniciativ usilujících o lepší fungování společnosti. Může jít o alternativní dodavatelské řetězce (například bedýnkový systém), iniciativy v oblasti zdravotní péče, sociální prevence (nizkoprahové kluby), organizované volnočasové aktivity na nekomerční bázi (skauting), projekty zaměřené na kultivaci veřejného prostoru, snahy o úsporu energií (car-sharing, sdílené bydlení) nebo provozy lokálních kulturních center a různé umělecké projekty (divadlo, hudba). Došlo by tak ke zmírnění komercializace v oblasti zdravotní a sociální péče i péče mateřské. Systém by fungoval ve prospěch těch, kdo jsou schopni tyto činnosti vykonávat na nekomerční bázi, a přitom na špičkové úrovni.

GARANTOVANÁ PRÁCE

Myšlenka garantovaných pracovních míst znamená, že by stát poskytoval práci lidem, kteří si ji nedokážou sehnat sami. Stal by se tak „zaměstnavatelem poslední instance“. Lidé by se tím pádem nemuseli bát, že v průběhu transformace ekonomiky přijdou o práci, zároveň by vznikla pracovní místa zaměřená například na transformaci ekonomiky a vytvoření zelené infrastruktury (např. v sektoru obnovitelných zdrojů energie, ekologického zemědělství, obnovy ekosystémů, atd.). Nabídnout práci všem, kteří o ni stojí, znamená také, že se státu zvýší výnosy z daní a naopak se ušetří na sociálních dávkách. Odhaduje se, že čisté náklady — po započtení všech dopadů — by měly být minimální nebo dokonce negativní.

EKOLOGICKÁ DAŇOVÁ REFORMA

Daňový systém by kladl důraz nikoliv na zdanění práce, ale spíše na používání energií a materiálů. Zdanění nejnižších příjmů by mělo být zredukováno a kompenzováno uhlíkovou daní. Byla by zavedena 90% daň na nejvyšší příjmy (podobná byla běžná v 50. letech 20. století v USA). Daně z vysokých příjmů a kapitálu by zmírnily usilování lidí o vysoký společenský status odvozený od velikosti majetku a eliminovaly by pobídky k přehnaně vysokým výdělkům, které jsou hnacím motorem finančních spekulací. Výnosy z kapitálu by byly získávány skrze dědickou daň a vysoké daně z vlastnictví, které není zamýšleno pro přímé budoucí užití vlastníkem, či zdanění rozsáhlých majetků.

KONEC INVESTIC DO SILNĚ ZNEČIŠŤUJÍCÍ VÝROBY

Veřejné investice by se přesměrovaly do podpory čisté produkce. Naopak by bylo třeba zrušit veřejnou podporu soukromých infrastrukturních projektů (například letišť), investice do zbrojení, těžby a využívání fosilních paliv. Ušetřené prostředky by plynuly do zvyšování kvality veřejných prostranství jak ve městech, tak na venkově, do obnov stávajících cest a ulic, jejich ozelenění, úprav náměstí, pěších zón, parků, výstavby cyklostezek či budování infrastruktury veřejné dopravy. Je třeba podpořit rozvoj malých, decentralizovaných zdrojů obnovitelné energie, které budou podléhat lokální demokratické kontrole, namísto centrálních energetických gigantů v rukou oligopolů.

UKONČENÍ PLÁNOVANÉHO ZASTARÁVÁNÍ

Firmy se často snaží zvýšit svůj prodej tím, že vyrábějí věci se záměrně krátkou životností. Přitom by současnými technologiemi byly schopné vytvořit kvalitní produkty s dlouhou životností. Často si myslíme, že kapitalismus je systém postavený na racionální efektivitě, ale ve skutečnosti je to přesně naopak – zmíněné plánované zastarávání je formou úmyslné neefektivity. Změnu by mohlo přinést významné prodloužení povinné záruční doby a posílení práva na opravu, aby byly silně znevýhodněny výrobky, které nelze za přijatelnou cenu opravit. Jak rychle by Apple redesignoval svoje produkty, kdyby byla minimální záruční doba např. 10 let?

OBČANSKÝ DLUHOVÝ AUDIT

Nemůžeme vyřešit státní dluhy navržené fiktivním růstem v minulosti jen dalším pokračováním tohoto růstu. Klíčové je nejenom restrukturalizovat, ale také umazat část dluhu. Pokud se na řešení tohoto problému budou podílet zástupci zaměstnaneckých organizací a občanských spolků, posílí to participativní přístup k demokracii. Opatření ovšem nesmí jít na úkor střadatelů a těch, kteří mají už tak nízké příjmy. Naopak dluhy těch, kteří se prokazatelně podíleli na prohlubování zadlužení a mají vysoké příjmy či jsou držiteli cenných aktiv, by neměly být odpouštěny. Náklady by měli nést ti, kteří půjčovali na spekulace. Jakmile dojde k oddlužení, uhlíkové limity zajistí, že ušetřené prostředky nebudou použity jako další stimul růstu.

KONEC HDP COBY UKAZATELE POKROKU A PROSPERITY

Přestali bychom používat HDP jako klíčový indikátor prosperity – je to na místě, protože ve vztahu ke kvalitě života lidí jde o zavádějící ekonomický ukazatel. Místo toho přeneseme soustředění na jiné, relevantnější ukazatele prosperity, spokojenosti a blahobytu. Můžeme a měli bychom pochopitelně nadále shromažďovat monetární a fiskální data, ale ekonomika by neměla být podřízena pouze HDP a už vůbec ne jeho maximalizaci. Měli bychom nastartovat debatu o tom, co znamenají prosperita a pokrok a zabývat se otázkou, jak je lze měřit.

ZKRÁCENÍ PRACOVNÍ DOBY

Pracovní týden by měl nejvíce 32 hodin. Stát by vytvořil programy podporující ve firmách a u dalších zaměstnavatelů tzv. work-sharing, tedy sdílení pracovních míst dvěma či více pracovníky. Ztráta příjmu způsobená zkrácením pracovního týdne by však měla postihnout pouze nejbohatších deset procent obyvatel. Současně by vlivem ekologické daňové reformy a environmentálních limitů (viz dále) mělo být složitější trávit ušetřený čas větší spotřebou.

OPTIMALIZACE VYUŽÍVÁNÍ BUDOV

Je třeba zastavit výstavbu nových budov a komplexů, a namísto toho se soustředit na rekonstrukce a efektivní využívání těch již postavených. Systematická podpora by se zaměřila na iniciativy, které se snaží o využívání chátrajících a prázdných domů. Umožnilo by se vyvlastnění dlouhodobě opuštěných a zanedbaných budov, ně jejich vlastnictví by se vztahovala vysoká daň. Podpoře by se naopak těšilo sociální bydlení a bydlení pro mladé rodiny s dětmi.

OMEZENÍ REKLAMY

Veřejná místa (fyzická, ale i ta online) by se osvobodila od reklamy. Některá města ve světě už se tímto směrem vydala: reklamních bannerů se už úplně zbavilo francouzské město Grenoble, části Sao Paulo, a první kroky udělala i Paříž. Před komerčním využitím inzertních ploch by dostalo přednost poskytování informací a sociální marketing. Začaly by fungovat volené civilní poroty, kontrolující množství a charakter povolené reklamy v masmédiích. Byla by zavedena daň na reklamu.

ENVIRONMENTÁLNÍ LIMITY

Stanovil by se absolutní a postupně se snižující strop na celkové množství emisí oxidu uhličitého. Zavedli bychom monitoring mixu materiálních zdrojů, včetně emisí a materiálů obsažených v importovaných produktech (například ze zemí globálního Jihu). Tyto limity by byly vyjádřeny například v tunách oxidu uhličitého nebo v podobě vodní stopy (water footprint). Limity by byly stanoveny i pro další činnosti s významnými environmentálními dopady.

PŘECHOD OD VLASTNICTVÍ K SDÍLENÍ

Přechod k daleko většímu sdílení produktů by mohl významně snížit materiálovou náročnost našich životů. Sdílením jednoho kusu vybavení (např. vrtačky) mezi deseti domácnostmi by bylo možné snížit poptávku po tomto produktu desetkrát, a přitom lidem ušetřit čas a peníze. Veřejné platformy pro sdílení mohou fungovat buď prostřednictvím aplikací, nebo i fyzicky. A veřejnými platformami vlastnictví spolu s jejich demokratickou správou se lze vyhnout problematickým aspektům, které jsou dnes spojené s tržně orientovanými platformami jako Uber nebo Airbnb.

Zdroje

KALLIS, Giorgos. Prosperovat můžeme i bez růstu. *A2larm* [online]. 23. 9. 2015 [cit. 11. 10. 2021]. Dostupné z: <https://a2larm.cz/2015/09/prosperovat-muzeme-i-bez-rustu>.

HICKEL, Jason. *Less is More. How Degrowth Will Save the World*. London: Penguin Random House, 2021.

ČERVENKA, Filip. Mimořádná doba žádá mimořádné činy: uzákoňme právo na práci. *Deník Referendum* [online]. 15. dubna 2020 [cit. 11. 10. 2021]. Dostupné z: https://denikreferendum.cz/clanek/31062-mimoradna-doba-zada-mimoradne-ciny-uzakonme-pravo-na-praci?fbclid=IwAR3KDQVvD9c6HB0IEEwQxQdIIL7xsKzcb_0xW-1WmCUoWm7_p0go7kPHull.